

Indtryk fra mine Rejser i Terekdistriktet og Nord-Kaukasus. II. En Udflugt til Osseternes Land.

Geografisk Tidsskrift, Bind 19 (1907)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0019-PDF/gto_0019_67246.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67246>

pdf genereret den : 22/5-2008

Indtryk fra mine Rejser i Terekdistriktet og Nord-Kaukasus.

II. En Udflygt til Osseternes Land.

af

Ole Olufsen.

(Se Kortskitsen i forrige Hefte).

Fra Terekflodens Dal i et Bælte over Kaukasuskæden, der hvor Passerne ved Darjal danner Hovedovergangen over den mægtige sammenhængende Ryg, til Rionflodens Kilder, altsaa baade Nord og Syd for Kæden, bor det i lange Tider i Henseende til Sprog og Afstamning omtvistede lille Folk Osseterne eller Osseterne (russ. Ossetinerne), hos hvem endnu Sagnet om den ildbringende Prometheus lever. Vest for Vladikaukas bebor de en Slette, der er skilt fra Kabarda'en ved en Række Bjerge. Efter deres Tradition og Georgiernes Beretning skal de før have strakt sig til Floden Don, og Ordet Don er selv ossetisk og betyder Flod (gammel baktisk *Danu*). Derfra skal de i Midten af det 13. Aarh. være blevne jagede af Batu Khan ind i Bjærgene, hvor de nu stadig bor igennem Skovbæltet, over Græsbæltet og Passerne i Kaukasus, hvortil deres Aüler næsten naar, det vil sige langs med den saakaldte ossetiske Militærvej, der forbinder Tereks Dal i Nord med Rions i Syd. Op ad denne Militærvej, der er udbedret en Smule af Russerne, langs Ardonfloden, Biflod til Terek, var det, at jeg i Sommeren 1900 foretog en lille Ekskursion for at faa et Indblik i Osseternes Land og for at besøge de der paabegyndte større Minevirksomheder. Sammen med den danske Konsul i Rostoff ved Don og en russisk Mineingeniør Sofonoff afgik jeg den 11. Juni fra Vladikaukas, hvortil jeg var ankommet fra Alchanjurtsteppen og Grosny. Paa Grund af Øsregn havde vi ventet med Turen i nogle Dage i Vladikaukas, idet det var vor Hensigt at køre i Vogn ad den banede Vej, som gaar fra Vladikaukas Syd om Skovbæltet over Hisel og Alagir. Denne Plan lod sig imidlertid ikke realisere, da de talrige Floder, som paa denne Strækning flyder ned fra Kasbekgletsjerne til Terek, i den Grad havde oversvømmet Terrænet og Veje, at enhver Passage var umulig. Da Terrænet omkring Ardonflodens nedre Løb maatte antages at være omtrent ligesaa vanskelig passabelt, var vi lige ved at opgive Udflygten, men saa klarede Vejret pludselig op, og vi besluttede da at gaa med Banen

til Stationen Dargkok, hvorfra vi saa enten maatte se at faa Vogn eller Rideheste til Turen op langs Ardon.

I det prægtigste Solskinsvej tog vi afsted Kl. 8 Fm. og var allerede Kl. 11 Fm. i Dargkok el. Darkok St. paa hvilken der var en betydelig Samling af Kaukasiere, Mine- og Skovbrugsmænd, Embedsmænd og Militær i broget Blanding, ganske i Stil med min Skildring af Livet paa Stationerne i forrige Hefte af dette Tidsskrift.

Med nogle tilstedeværende Osseter fik vi hurtig en Aftale bragt i Stand om, at to af disse med deres pri-

Stationen Darkok.

mitive russiske Linjega med tre Heste for skulde besøge os til Minestederne ved Archonfloden og Byen Sadon og Retur til Darkok. Straks efter tog vi afsted. Hverken Køretøjet eller det foran os imellem Kaukasuskædens Skove og Stationen liggende Terræn saa videre indbydende ud. De skindmagre Heste med den lange Hals og det lille Hoved gjorde ikke Indtryk af at kunne taale mange Anstrængelser; imidlertid var jeg ikke bange af den Grund, da jeg saa ofte paa mine Rejser i Asiens Indre var bleven belært om, at saadanne radmagre Krikker meget vel klarede en halv Snes Mil i

Træk, uden at deres Udseende blev synderlig værre, end det var forud. Linjegaen var heller ikke af den fineste Art; med faa Ord sagt bestod den af fire Hjul, over hvis Aksler var lagt et Par Brædder, hvorpaa vore Burka'er blev anbragte til Siddepladser; den saa ud til at have kendt bedre Dage længere mod Nord i en svunden Tid, hvorfor vi gav Ordre til at tage rigelig Reb og Snore med, idet jeg af Erfaring vidste, at Vogn og Seletøj her som alle Steder udenfor civiliserede Egne hvert Øjeblik maatte underkastes en større eller mindre Reparation.

Større Hindringer end Heste og Vogn syntes at ville byde os paa Turen, lod det efter et flygtigt Overblik til, at Terrænet vilde stille op; thi fra Stationen, der sammen med Banelegemet ligger paa en lille Bakkeskraaning ned til Tereks Flodland, der af disse Bakker tvinges i vestlig Retning ud fra dens oprindelige nordlige Flugt, saa hele Terrænet mod Syd ud som en uudgrundelig Sump, hvorover enkelte lange Holme og Øer ragede. Skulde Egnen i dette Øjeblik have været kortlagt, vilde Topografen utvivlsomt have afsat en Sø med Øer i i Stedet for det, det i Virkeligheden var, et indfiltret Net af Bifloder, som oprindelig med N.—S. Retning nu var tvunget af nordfor liggende Højdedrag i vestlig og nordvestlig Retning igennem det flade Sletteland ved Kaukasuskædens Nordfod. Paa Grund af de sidste Dages stærke Regn i Bjærgene var de utallige Bifloder til Terek svulmede over deres Bredder og løbne sammen over det lave Terræn, hvilket de gør hvert Foraar og under stærke Regnskyl i Forsommeren, saa Forbindelsen imellem Landsbyerne, der har søgt deres Basis paa enkelte højere liggende Pletter paa Sletten, ofte til Tider ganske afbrydes, ja det hænder ikke saa sjældent, at en Hyrde med sin Hjord pludselig ser sig hensat paa en Ø, afspærret fra Omverdenen og maa her vente, indtil Vandet synker omkring ham.

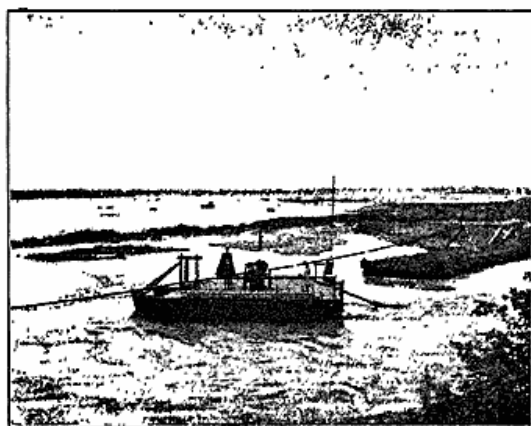
At komme over det foran os liggende oversvømmede Sletteland syntes ganske haabløst. Vandet sydede og skummede i brede Bælter rundt om imellem de tilsyneladende fra hverandre afspærrede Øer, hvor Hornkvæg, Heste og Faar løb omkring. I det af Mudder og Dynd plumrede Vand svømmede Træstammer og Buske ned i Terekfloden og viste, at Oversvømmelsen maatte have været usædvanlig stærk. Men alligevel erklærede vore Osseter, at de nok skulde finde Vejen over det indviklede Myr af Floder, Bække, Søer og Aaer, da de af Erfaring nøje vidste, hvor Vandstanden var lav nok og Bunden fast nok til at Køretojet kunde passere. Vi satte os derfor til Vogns, paa den sædvanlige Maade paa en Linjega, med Benene dinglende

mellem Hjulene eller bagud, som det nu kunde passe, i Haab om at Osseterne maatte føre os helskindede op i deres høje Bjærg.

Ardonfloden, paa hvis venstre Bred den ossetiske Militærvej fører over Kaukasuskædens Passer Syd om den mægtige Gletsjer Adaikok til Rionfloden paa Kædens Sydside, udspringer i Bjærgene Kalaua, Sikara og Silgakok imellem Kasbekgletsjeren og Adaikok tæt ved det Punkt, hvor Hovedfloden Terek har sit Udspring. Dens Kildefloder danner et tæt forgrenet Net, der som stride Bjærgbække løber ned igennem en Afveksling af snævre Slugter og bredere Dalstrøg, i hvilke sidste Osseternes Aüler ligger næsten lige op til Paskammen. Tæt Syd for Distriktslandsbyen Saromag former de sig til en ret betydelig Flod, der løber med nordlig Retning, til den fra venstre Side har optaget Floden Sadon forbi Byen af samme Navn, hvorover gaar Vej til Flo-Uruks (Aprikosflodens) øvre Dal. Forinden den optager Sadonfloden, faar den Tilløb fra venstre af Floden Shei eller Zej, der udspringer paa Adaikokgletsjeren. Ved Sadon gør Ardon en Bøjning mod Øst forbi Byen Misur, og efterat den har optaget fra højre Bifloden Archon fra Bjærgknuden Tepli samt en Mængde smaa Tilløb, fortsætter den med omtrent nordlig Retning. Fra dens Udspring til Landsbyen Bis løber Ardon udelukkende i Græsregionen; ved Bis træder den ned igennem en yppig Skovegn, hvor Dalen bestaar af Udvidelser, forbundne ved snævre Kløfter. Ved Hovedbyen Alagir træder den ud i Slettelandet, hvor den deler sig i flere Arme, af hvilke en fra Alagir sender en Del af dens Vand til den Øst for løbende Biflod til Terek, Fiagdon. Ardons Længde fra dens Udspring til dens Udløb i Terek er ca. 95 Km., og dens Fald er paa denne Strækning ca. 4000 Meter, hvilket rundt vil sige ca. 40 Meter pr. Km., altsaa et meget betydeligt Fald. Da Floden kommer fra mægtige Gletsjere, og Regnen ovenikøbet er betydelig, kan man tænke sig til, at Floden maa føre en stor Vandmasse, selv de mindre Bifloder løber aldrig tørre om Sommeren, og til at Græsvæksten i Højbjærgregionen, Skovbæltet og Græsvæksten paa den nedre Slette maa være yppig, hvad ogsaa passer, hvor de lokale Terrænformer tillader Vækstliv. Paa de lavere Skraaninger og i Dalene er der i det hele altid Græs nok til Kvæget; kun paa de øverste Kamme imellem Bifloderne udtørres Vegetationen i Sommertiden. Der er Aüler i Hobetal og Kvæg tillige, men der kunde leve adskillig flere i Ossetiens Dale end de ca. 50000 Osseter, hvoraf Befolkningen bestaar. Naar hertil kommer, at Bjærgene overalt er rige paa Metaller, er det ikke saa underligt, at Russerne har

tænkt paa at lægge en Bane op til Paskammen, hvor nu kun et enligt Hospitium i Passet Tshanshaki (2800 M.) Syd for Adaikok tjener til Natteherberg for Bjærgvandrerne. De urolige Forhold i Rusland i de senere Aar har vel imidlertid bevirket, at Banen endnu ikke er bleven til noget.

Naar man kører med en russisk- eller russificeret Kusk og især da i Linjega, skal man helst klemme sig fast med alle de Negle, man har, hvis man ikke vil risikere at falde af i samme Nu, som Farten begynder. De tre Heste gør et Spring i Luften og suser nedad den grusede Bakkeskraaning, hvoraf Følgen blev, at Russeren Sofonoff, der havde anbragt sig bagude straks sad paa Jorden, skønt han burde være vant til Forholdene. Efter at have faaet ham op igen, gik det

Færgeren over Terek ved Darkok

strygende i Zigzag ned til Sletten omkring Terek, hvis Vand væltede sig i sand- og mudderfyldte Masser ved Bakkernes Fod. Her var etableret en primitiv Færgesfart over Terek, som ses paa medfølgende Billede, jeg fik Lejlighed til at tage med min Kodak, medens vi ventede paa, at en Osset, eller som Russerne kalder dem, Ossetiner, blev færget over. Klædt i sin sorte Burka og med høj Pelshue saa vi ham fra den modsatte Side sætte i et Spring fra Dæmningen ud paa Færgeren; det kunde ikke falde en Kaukasier ind at stige af Hesten for saa lidt, især da han rimeligvis havde set os Evropæere paa den modsatte Bred.

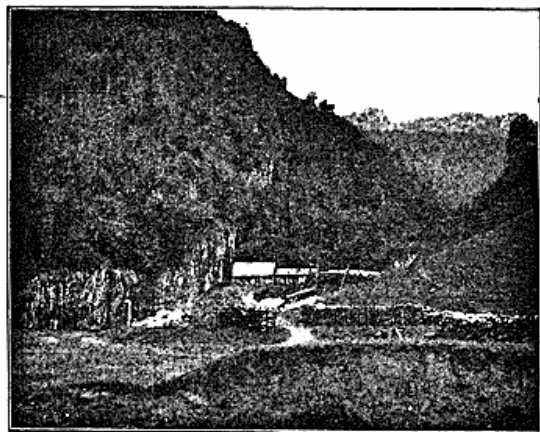
Vi læssede nu Vogn og Heste over paa Færgeren, som sikkert ved det udspændte Tov gled over til Dæmningen paa Sydbredden, hvor den ossetiske Militærvej begyndte. Ordet „den ossetiske Militærvej“ lyder saa flot, men den bestod kun hist og her i en Smule Dæmning, der var opkastet paa de for Oversvømmelse værst udsatte Steder. Dæmningen bestod af Riskviste og

Jord, var paa mange Steder skyllet ned, og Vejen selv bestod af nogle uhyggelig dybe Hjulspor, medens den paa de højere liggende Steder kun kunde findes af lokalkendte Folk, da Hjulspor kryssede hverandre i alle Retninger. Turen til Alagir var slem, men dog ikke saa slem, som den fra først af saa ud til at skulde blive; af og til maatte vi, hvor Floderne havde blødere Bund, selv ud i Vandet og hale Køretøjet op paa det Tørre, medens paa andre Steder Osseterne i skarp Kariere for over lave, brede Flodarme med fast Stenbund, saa Vandet stod os op over Hovederne; ofte endte vi med et Dump nede i en Vandgrøft; Osseterne skreg op, og Hestene arbejdede for at trække os op igen, og saa gik Farten atter strygende, der var ingen Tid til at springe af ved saadanne Lejligheder. Flere Gange maatte vi tilkalde nogle Hyrder for at lægge Træstammer ud i Flodløbene, som vi saa klarede os over paa, og det, jeg erindrer bedst fra Turen, er, at enten vi kørte i Vandet eller paa de side Enge, sprøjtede Vandet os uophørlig op om Ørene, hele Sletten var gennemvædet. Terrænet imellem Flodløbene, hvis Bredder hist og her var bevoksede med høje Siv og Rør, havde Karakteren af danske Enge, hist og her bevoksede med Buskads, men deres danske Udseende forstyrredes hvert Øjeblik ved, at en høj Pelshue paa en halvnøgen Ossetiner stak frem af Buskene, fra hvilken han bevæbnet med sin lange Hyrdestav og en mægtig Dolk holdt Udkig med sin Hjord af Geder og fedthalede Faar, Køer og Heste, eller ved at en med talrige Vaaben og flagrende Burka udstyret kaukasisk Rytter eller flere i Følge, der ofte med et ret foragteligt Blik saa ned paa os kørende Evropæere, red forbi. Man mærker tydeligt, at Respekten for Evropæerne ikke er stor, hvis der overhovedet er nogen til Stede; stolte er Kaukasierne at se paa og mere endnu i deres Indre; hilste man paa dem, kunde det hælde, at de hilste igen paa militær Vis, eller de saa lige ud og ignorerede os, men Osseterne er ogsaa bekendte for at være nogle af Kaukasusens mindst tiltalende Folk for ikke at bruge stærkere Udtryk, og Russerne, der jo af Naturen er godmodige, ønsker dem langt over alle Bjerge.

Vejret var stadig prægtigt; Luften, der var frisk efter Regnen, var opfyldt af Falke, der fra deres høje Stade udvalgte sig de bedste Firben til Frokost. Aldrig har jeg set saadanne Myriader af Firben, som her fandtes i større og mindre Udgifter og alle smaragdgrønne, store Flokke flygtede til Siderne for Køretøjet, medens Hundreder af dem nedtraadtes af Hestenes Hove eller masedes af Hjulene. Vi passerer forbi en stor Landsby, Ardonskaja, hvor en kaukasisk Militær

stationeret, den laa med sine forfaldne Ler- og Træhuse, der var tækkede med Straa eller Rør, i et Pløre, som i en Sump. Paa en mægtig Kirkegaard med Mængder af russiske Flag over de i Krigene i Kaukasus faldne Soldaters Grave, bemærkede jeg, at alle Gravminderne var russiske Kors, og fik da ogsaa af vore Osseter at vide, at alle de Indfødte her var Kristne, russisk-katholske.

Efterhaanden som vi nærmede os de herlige, grønne Skove, som vinkede foran os, fik vi fastere Bund under Fødderne. Terrænet steg langsomt op til Alagir, som vi trods de vanskelige Passager naaede henad Eftermiddagen, efter at have tilbagelagt c. 30 Km.; men da trængte ogsaa baade vi og Hestene til Hvile. Vi kørte ind i Alagirselskabets Gaard, til hvis Bestyrer vi havde

Indgang til Ardon-Dalen Syd for Alagir.

et Anbefalingsbrev, og kunde altsaa vente her at faa Mad og Nattely. Dette saakaldte Alagirselskab er startet af Belgiere, der driver Minevirksomheder, Skovhugst og Frugtavl langs op ad Ardonfloden. Vi blev vel modtagne af Bestyreren paa Selskabets Kontor og hans Kone, der begge var Belgiere, og havde det Hverv at holde Forbindelsen imellem Hovedkontoret i Vladikaukas og Minerne ved den øvre Ardon, hvortil Telefonledninger var anlagte; saa vidt var altsaa det gamle Ossetien kommet. Desuden bestyrede de en stor Frugtplantage. Konen, der havde opholdt sig her i adskillige Aar, underholdt os livligt paa Fransk om de stedlige Forhold og sørgede baade for god Forplejning og Nattekvarter til os.

Alagir ligger paa et fortryllende Sted, umiddelbart ved Kaukasuskædens Forbjærge, i en Højde af 620 Meter. Baade selve Byen og dens Omgivelser er fuldstændig begravede i Grønt, herlige løvrige Skove og udstrakte Haver, der om Sommeren bugner af alle-

haande subtropiske Frugter, ser man overalt. Næsten alle Huse er tækkede med Tegl, og til dem alle hører Frugthaver, en Del Huse er dog byggede af Træ og tækkede med Rør. Indbyggerne, der i Hovedsagen bestaar af Osseter og en Del Russere samt de faa Belgiere, fem var der vist, beskæftiger sig med Skovbrug, Gartneri, Kulbrænderi, Udvinding af Bly og Sølv, og Byen gør i det hele et tilfreds og velhavende Indtryk. Lige bag Alagir ligger Skovregionen, som paa de nærliggende Forbjærge bestaar af Eg, Bøg, Lind, Løn, Elletræer, Elm og Asketræer. Af Frugtsorter trives især Æbler og Pærer fortræffeligt, og er berømte i hele Kaukasus, men tillige trives Vinen, Aprikosen, Ferskenen, Kirsebær, Blommer og flere andre Frugter godt. Brombær vokser overalt paa aabne Steder, og i Skovene er der Mængder af Hindbær. Paa Østsiden af Alagir flyder Ardon som en rivende herlig Bjærgstrøm, hvis Bredde her er ca. 30 Meter. Klimaet er ganske fortræffeligt, Sommeren kølig, Luften ren og frisk, og Vindene mærkes saa godt som ikke. I Omegnen er der ret betydelige Sumpe, der er bevoksede med Siv, Rør og Stargræs, men paa Grund af Bjærgenes Nærhed og den kølige Sommer udøver de ingen skadelig Indflydelse paa Klimaet. Af større Pattedyr træffer man her talrige vilde Geder og Bjørne samt tillige Vildsvin, Hjorte og Ulve og i Bjærgene Gensen. Af Fugle findes Musvaager, Skovskader, Drosler, Spætter og ved sumpede Steder Vagtelkongen; sjældnere er Agerhøns, Trappes og Turtelduer.

I det klare prægtige Vejr saa vi fra Alagir op i et henrivende Bjærglandskab, hvor fremfor andre den 3403 Meter høje graa Klippetinde Kriukok fængsler Blikket. Trods dens betydelige Højde er den snefri om Sommeren. Omtrent lige i Vest opdager man en lille Snetop højt oppe i den blaa Himmel, det er Dychtau, en af Kaukasusens højeste Toppe, og ligeledes kan Kasbekgletsjerens vældige Sneryg med mægtige hvide Toppe ses herfra. Osseterne i Alagir er dels Kristne, dels Muhamedanere, men begge Religioner er blandede med alskens Tilsætning. I Udkanten af Byen fandtes en Art lille Moské eller Bedehus, hvortil Adgang ikke tilstedtes; dens Tag og Jorden rundt om var prydet med Mængder af Hjorte- og Kohorn, Tegnet paa Styrke, og utallige gamle Potter, Krukker og Skaar var opdyngede her som et Slags Offer. Her i Nærheden laa flere ossetiske Grave, der var prydede med Gravminder af Sten og Træ, der bar Tegninger af allehaande Vaaben til Jagt og Krig, baade Bøsser, Pistoler, Sabler, Dolke, Patronhylstre Krudthorn, Ladestokke o. s. v. Over Byen hævede sig den sædvanlige russiske Kirke

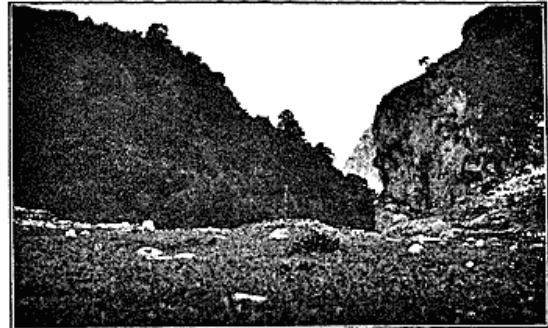
dominerende, og i dens Nærhed fandtes en umaadelig udstrakt Kirkegaard, hvor talrige Flag vajede over faldne russiske Soldater.

Den næste Dags Morgen kørte vi fra Alagir efter at have taget Afsked med vore elskværdige Værtsfolk. Ensomme Kolonister er enten over al Maade gæstfri eller ogsaa det stik modsatte; det ensomme Liv imellem Indfødte, som de kun staar i Forretningsforbindelse med, bringer dem enten til helt at glemme Evropæerne eller til at savne dem i høj Grad.

I Karrière satte vi afsted igennem de dejlige grønne Skove langs Ardon, hvor vi ikke langt fra Byen stødte paa en mægtig, tilsyneladende gammeldags Ridderborg med krenelerede Mure, Skydehuller, Taarne med Skydeskaar og stærke tillukkede Porte med vældige Jærneslag. Den saa lidt for ny og velholdt ud til at være en kaukasisk Borg, og vi fik da ogsaa at vide, at det var det russiske Sølvværk, der var bygget paa denne Maade mod de kaukasiske Bander. Der var for Tiden lukket og slukket, da Værket var nedlagt. Paa en grøn græsbevokset Terrasse stod en Kres af ossetiske Piger i spraglede Dragter med korte Skørter, hvide Strømper og guldbroderede Pandebaand; inde midt i Kresen dansede to af dem deres ejendommelige vuggende yndefulde Danse, idet de med udstrakte Arme holdt hvide Slør op for sig. Det tog sig overordentlig malerisk ud med den grønne Skov som Baggrund. Vi tænkte paa at gøre Holdt, men i saa Tilfælde var Elverpigerne vistnok flygtede, hvorfor vi opgav det og hastede videre. Snart drejer vi ind i Bjærgene lige mod Syd, hvor Skovhuggerne ved deres smaa Træhuse er i Færd med at bearbejde Træstammerne, som trilles ned til dem fra Bjærgskraaningerne. Vi følger stadig den brusende friske Ardon, der sprøjter over Stenene, kommer snart ind i Bjærgslugten, der i Begyndelsen er meget vid. Her er ganske vidunderlig smukt; stejle, skovbevoksede Skrænter staar i romantiske Former med Huler og hængende Klipper ned til den rivende Flod, der overalt har friske grønne Bredder som en engelsk Park.

Stigningen begynder at blive stærkere, og Farten sagtens noget. Vejen fører nu c. 9 Km. fra Alagir ind i Nachasslugten, der snor sig i uendelige Bugter. Vejen er hugget ind i Klippesiderne, meget smal og ret ubehagelig, især for den, der sidder yderst med Benene dinglede ned over Afgrundene. Vegetationen er rig, især bemærkes talrige Bregner med vifteformede Blade og uhyre Masser af Slyngplanter, der som Guirlander omslynger Fjældsiderne og hænger ned i Kløfterne. Paa Ardons venstre Bred sprudler en Del varme Svovlkilder,

man ser Dampen og mærker Svovldunsterne mange Kilometer. Bækkene fra disse Kilder forener sig i en

Nachas-Slugten.

c. 150 Meter langt Vandløb og sender lyseblaat Vand ud i Ardon, med hvilken det stærkt kontrasterer. Stenene, over hvilke Bækken løber, er alle overtrukne af et gullighvidt Svovlovertræk. Hvad Bjærgarterne ved Alagir angaar, da er den med Sandsten afvekslede Konglomerat fremherskende, hvorefter Kalksten og Dolomit; i Nachasslugten Kvarits og krystallinsk Skifer, højere oppe, nedenfor Sadonfloden, træffer vi paa Granit og derefter følger Skifer.

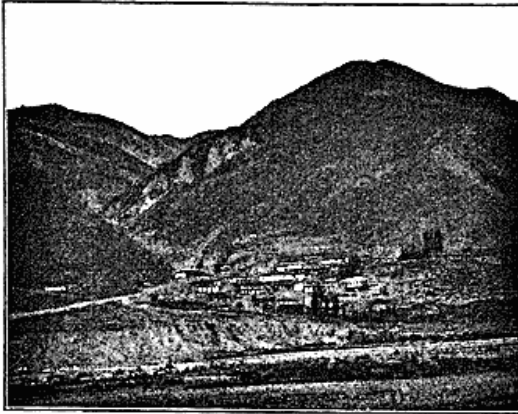
C. 27 Km. fra Alagir, lidt Syd for Landsbyen Bis, eller omtrent lige overfor Kriukok, hører Skoven næsten op, den fortsætter sig længst op paa Ardons højre Bred, og kun i betydelig Højde ser man noget Fyrrekrat. Hvor Skoven hører op, begynder Buske af Berberits, Enebær, Kornelkirsebær, Vrietorn, Hippophæ,

Turbinemølle i Ardon. Dalen Syd for Nachas-Slugten.

Rhododendron og mange forskellige Urter og Græsser. Syd for Nachasslugten udvider Dalen sig betydeligt,

Floden deler sig i flere smaa Arme, der flyder ned over en Flade af afrundede Sten. Bjergskraaningerne

Ossetisk Aul i Ardon-Dalen Syd for Archonflodens Udløb.

staar mindre stejlt ned til den vide, flade Dal, og Terrænet bliver vildt og øde og Vegetationen yderst sparsom. Vi passerer utallige Tog af smaa Karrer med en Hest for, der bringer Metaller og Mineralier ned fra Bjergene, og Flokke af Æsler, alle belæssede med smaa Tværsække fyldte med Trækul til Brug for Samovaren. Det kniber ofte med Passagen paa de smalle Veje, og tit maa der gøres Holdt, medens de Indfødte kommer forbi, samt ogsaa for at lade Hestene puste lidt ud eller for at reparere Seletøj. Nede i Dalen ved de smaa Flodarme ser vi flere smaa Møller, der her, som i Mellem- og Centralasien drives af en lille Turbine af Træ. Aüler har vi hidtil ikke øjnet, de ligger

Kroen ved Archons Udleb. Til højre Konsulen, en belgisk Ingeniør og Forf. Resten er Osseter.

skjulte i Skovene. Den første, vi passerer tæt ved vor Vej, er Bis, som har en Snes Huse af en højst inter-

essant Bygning, idet de som Svalereder er klæbede op ad Klipperne: man opdager dem næppe, før man er lige ved dem.

Ruten bliver paa et Stykke noget kedsommelig, de øde Bjerge oplives kun af den rislende eller rivende Flod, alt eftersom vi kører paa en jævnere Terasse, eller Stigningen gaar stejlt opad; men det varer ikke længe. Snart begynder Bifloderne paa højre Bred, den ene efter den anden, alle med grønne, græsbevoksede og ret brede Sidedale og Skraaninger. Aüler med lange hvidmalede Huse, der minder om Kaserner og Træhuse med Balkoner og Verandaer ligger pynteligt imellem høje Pyramideppler, og Kornmarker og Urtehaver ligger overalt paa Terrasserne. Enkelte graa firkantede Taarne rager op over Aülerne; vi har imidlertid desværre ingen Tid til at standse og betragte dem nærmere, men kører stadig videre afsted til Archonfloden, der flyder ned fra Tinden Tepli. Paa det sidste Stykke staar de næsten øde Skiferskraaninger lige ned til Vejen paa venstre Bred af Ardon.

Ved Archonflodens Udløb i Ardon gjorde vi Holdt ved nogle usle fladtagede Ler-, Sten- og Træhuse, hvor en Del Osseter holdt til. En entreprenant Indfødte havde her indrettet sig en lille Kro, hvor man kunde faa Samovar og Te, kogt Kød, Vin, Tobak og Cigaretter, hvilket nok kunde betale sig paa den meget befærdede Vej. Medens vi nød et Maaltid og drak et Par Flasker af den herlige kaukasiske hvide Vin, som man først skal vænnes til, før den smager en, sendte vi vore Osseter, der havde indstaldet deres Heste her, ud for at finde nogle Rideheste; thi herfra og op ad Archonfloden kunde Vogne ikke mere benyttes. Det varede ikke længe, før de ankom med tre usle Krikker, som vi vel ikke havde behøvet at tage til Takke med, da der selvfølgelig var bedre i Aülerne. Det er imidlertid altid Kaukasiernes som andre Østerlænderes Skik først at hyde det daarlige til Fals og derefter komme frem med bedre og bedre Varer, og da vi kun skulde ride nogle faa Km. op ad Archon til Byen af samme Navn, hvor vi vilde benytte en Del af Eftermiddagen til at se paa et Bly-Terræn, tog vi dem, man bragte os. Jeg har hidtil ikke berørt Spørgsmaalet om, hvorvidt man her i disse Egne er udsat for fjendtlig Optræden fra de Indfødtes Side. Efter vor Tur hertil maatte vi tro, at der raadede paradisiske Tilstande; men det gaar ikke an at bedømme Forholdene efter en saadan Sviptur som vor; thi da vilde man kun ende i Yderlighederne. En belgisk Ingeniør, som vi traf paa her i den lille Kro, meddelte, at Forholdene i Ossetien var snarere lidt værre end bedre i Sammenligning med de andre

Dele af Kaukasus. Vi var selvfølgelig alle bevæbnede med Revolvere og Dolke, som Skik er her i disse Egne, men den Udrustning af Rekyk-Revolvere, som Belgieren lagde frem paa Bordet foran de nysgerrige tilstedeværende Indfødte, kunde vi ikke præstere. Imidlertid er det en god preventiv Forholdsregel at have et Par Revolvere og Dolke synlig hos sig, da de Indfødte ofte regner med Vaabnernes Antal og lader sig imponere. Det er altid god Taktik at prale med gode Vaaben, da man derved sikkert undgaar mange Kalamiteter.

Omtrent ved Middagstid red vi afsted i en altfor straalende Sol; Temp. antager jeg efter et Skøn maatte være over 30° C. De magre udslidte Heste lod sig næppe drive frem ad Bjærgstien, som dels gik nede ved Floden Archon og dels højere oppe, og som Ridesti var upaaklagelig, bred, jævnt tiltraadt og udbedret hist og her. Indgangen til Archonflodens Dal har ved Flodudløbet en bred tragtformet Udvidelse med en øde, flad, stenet Dalsaal, hvorover Archon med ringe Dybde løber ned over et stenet Leje; dog efter kun et Par Km. mod Sydvest snævrer Dalen ind til en smal Slugt, hvor næsten øde Skraaninger staar stejlt ned til Floden; den udvider sig atter lidt efter lidt hen ad Aülen Archon til til en vid Kedel, hvor Agerdyrkning drives langt op paa Skraaningerne, og kun de højeste Kamme er vegetationsfattige. Ved Archons Bred voksede flere Steder mange Nøddetræer og højere oppe spontan Fyrreskov. Lyse Striber saas rundt om paa de højere Skraaninger, ved første Øjekast tog man dem for Veje, men det var Sne- og Regnvandet, der havde brudt sig Vej nedad og ført en Art Aaer og Bække af lutter afrundede Sten

Vor Linjagn og de ossetiske Huse ved Archons Udleb.

med sig ned, saa det kom til at se ud, som det var anlagte Veje.

Lidt før Byen Archon kom Byforstanderen, der havde et russisk Fortjenstkors paa sin brune Kaftan,

med en Del Folk ud for at tage imod os, som Skik er, og viste os op til det Terræn i Bjærgene, hvor Archonbeboerne havde hugget smaa Skakter for at paavise Blyet. Det var alle smaa Folk, under Middelhøjde,

Archon Flodens Udleb i Ardon.

men spændige og lette til Bens; de snarere fløj end gik op ad Bjærgskraaningerne og halede os undertiden med, naar Kravlingen blev lidt besværlig; vore Heste maatte vi nemlig efterlade ved Byen. Alle havde de udpræget iranske Ansigter, der ikke lod Skygge af Tvivl tilbage om deres Afstamning. Blandinger med omboende Folk maa have været meget ringe, og det blev mig ogsaa meddelt af Russere, der havde opholdt sig i Ossetien i længere Tid, at Giftermaal med andre Kaukasusfolk saa godt som aldrig faldt en Ossetiner ind; maaske det ogsaa kommer af, at Ossetinerne paa Grund af deres kivagtige og gridske Natur er ildelidte af deres Naboer. Til en Begyndelse snoede vort Tog, der vel bestod af c. 20 Indfødte, sig ad Digerne imellem gule, tynde Kornmarker; herefter fulgte et tæt Bælte af Græsser og mange Arter blomstrende Planter, imellem hvilke adskillige danske; derpaa begyndte de før omtalte Stenaarer, der viste sig at være umulige at færdes i, da man gled lige saa langt tilbage i dem, som man traadte frem. Efterhaanden blev Vegetationen til sparsomme ret, tørre Græstuer. C. 400 Meter fra Pas højden paa Archons Sydside naaede vi endelig efter en ret besværlig Kravletur i det hede Sommervejr til de smaa Skakter eller Prøvedgravninger, som Osseterne her havde foretaget for at vise os Metallerne. Det viste sig, at overalt, hvor der var udgravet og tal-

rige andre Steder, hvor vi lod de Indfødte hakke Huller ind i Bjærgsiderne, var overordentlig righoldige Lejer af Bly. Tykke Aarer strakte sig i kun en Meter eller saa

Skraaningen paa Archon-Dalens Sydside, med Stenaær.

under Jordoverfladen. Det var aabenbart, at der her paa disse Skraaninger en Gang maatte blive foretaget en omfattende Minedrift, men foreløbig lod Samfærdselsmidlerne for meget tilbage at ønske. At udbedre disse vilde dog ikke volde særlig store Vanskeligheder, da det korte Stykke Bjærgvej fra Blylejerne til den ossetiske Vej ved Ardon (5—6 Km.) let kunde udbedres til Kørevej.

Proveudbugning efter Bly paa Archonflodens Sydside
De fire Arbejdere er Osseter.

Under vor Nedstigning til Dalen gik Konsulen og jeg i Forvejen, medens den russiske Ingeniør, der laa

i Underhandlinger med de Indfødte om Købet af Blylejerne, blev tilbage og forhandlede med dem. Et Par Osseter bragte os vore Heste fra Landsbyen, og da det var knugende hedt, og vi baade trængte til Mad og Drikke, satte vi os i Sædlen og red langsomt afsted i Haab om, at Ingeniøren snart maatte blive færdig med sine faa foreløbige Aftaler. Men vi red og red hen ad Bjærgstien, og der kom stadig ingen Ingeniør. Vi stod af Hestene og satte os lidt paa Skraaningen, da der pludselig kom et Par Indfødte ridende til os og meddelte, at Landsbyens Osseter vilde have Løsepenge for at lade Ingeniøren faa fri Afmarche. Vi mønstrede vore Revolvere og Ammunition lidt og sendte derefter Budene tilbage med den Besked, at hvis han ikke blev løsladt paa Stedet, vilde vi hurtigst være i Byen med 10 Kosakker, som lejrede tæt Syd for Archons Udløb. Snart efter kom Ingeniøren ridende meget hed i Hovedet og fortalte om et af de sædvanlige Tricks, som Kaukasierne bruger for at presse Penge ud af Evroperne. Her, ligesom jeg har set flere andre Steder, forlanges altid Drikkepenge, efter at den stipulerede Betaling er erlagt, og navnlig skal Osseterne være Mestre i den Slags halve Tigger- og Røvermanér. De havde sluttet en Kres om ham og halvt leende, halvt truende forlangt kun fem Rubler i Drikkepenge. Under saadanne Forhold vidste Ingeniøren meget godt, at hvis han gav dem fem Rubler, vilde de have fem og atter fem til. indtil de hver havde faaet fem Rubler, hvorfor han afslog det. De havde da stadig forhindret ham i at ride bort af deres Kres og forsøgte nu at intimidere os ved at lade os vide, at han ikke kom, hvis vi ikke betalte for ham. Men da de saa, at vi ikke lod os forskrække, lod de ham ganske rolig ride, idet de leende trykkede hans Hænder til Farvel. Var de opdagede Kosakker virkelig komne, vilde alle Osseterne have staaet som uskyldige Lam, der paa Grund af deres uhyre Fattigdom kun havde bedet om en Skærv, som om der skulde være noget paafaldende ved en saadan Opførsel. Ligesom deres Stammefrænder Perserne og Tadsjikerne i Mellem- og Centralasien er Osseterne et slebent, intelligent, af Naturen poleret Folkeslag, som de er i høj Grad pengegridske, upaalidelige og løgnagtige. De elsker Talemaader og lange Forhandlinger, hujer, støjer og gør truende Gebærder, naar de tror sig overlegne, men Modet falder hurtigt, naar der optrædes bestemt overfor dem. Derimod er alt hvad der hedder tyrkisk Blod i Kaukasus, Mellem- og Centralasien ganske anderledes solidt, paalideligt og lige ud ad Landevejen. Dette være sagt uden at stille Tyrkerne op som Mønsterfolk.

Fra Archonflodens Udløb fortsatte vi nu i vor Vogn ad den ossetiske Vej op ad Sadon til langs den brusede Ardon, der snoede sig igennem et græsbevokset, skovløst Landskab med mange Sidedale, hvori flere Aüler skimtedes. Vi havde dog kun kørt et Par Km., før Ardondalen antog et langt smukkere Udseende; Skov af Løv- og Naaletræer begyndte nu atter i Hoved- og Sidedalene, og rundt om de talrige Aüler hævede sig dekorerende høje, mægtige Pyramidepopler; det sidste Stykke før Sadons Udløb kører vi igennem ret tæt Skov. Vi opdagede her, at Traadene paa formodede Telegrafstænger var ualmindelig tykke, saa de sikkert ikke anvendtes til Depecheafsendinge, og tæt ved Sadons Udløb fandt vi da ogsaa Gaadens Løsning, idet der her lige ved Vejen laa den mest moderne europæiske Anstalt, man kunde tænke sig, et stort Byg-

Den belgiske Mine-Direktors Bolig i Sadon.

ningskompleks med Maskiner, der dreves af Vandet fra Sadon og satte Kraften om i Elektricitet, der oplyste alle Bygninger, hvori fandtes Knusemaskiner til Bjærgarterne og Smelteovne til den foreløbige Rensning af Metallerne Bly og Kobber. Paa dette ensomme Sted, imellem lutter Indfødte, med Udsigt til et Kaos af skovbevoksede Bjærgdale, sorte Tinder, mægtige skinnende Gletsjere og evig Sne havde Belgierne optaget en meget betydelig Virksomhed. Efter at have set Fabriken, der igennem sine tykke Traade sendte Kraft og Lys til Miner og Boliger højere oppe ved Sadon, drejede vi Vest paa langs denne Flod til Byen af samme Navn, hvor vi tog ind i den belgiske Direktørs Bolig, der med sin Samling af gode europæiske Villabygninger tog sig helt mærkelig ud her højt oppe, næsten ved Kaukasuskædens Kam. Det var som et helt Trylleri at se disse Boliger, der er de eneste med moderne europæisk Præg lige fra Stationen Darkok til det højeste Ossetien.

Vi kom hertil et Par Timer før Solnedgang, saa der var Tid nok til at nyde Udsigten mod Syd over de maleriske Egne, samt til at bese en Skakt, hvor der tæt ved Direktørboligen udvandt Kobber. Sadondalen er, ligesom den højere liggende Shei- eller Zej-Dal, de smaa Sidedale, hvori Bifloder fra Kalper- og Tepli-Tinderne flyder ned, og Ardons øverste Kildefladers Dale, meget dyb, har forholdsvis jævn og flad Dalbund, der omgives af stejle Brinker, saa man befinder sig som i en Gryde. I disse dybe Dale er der Læ, og rigelig Vand fremtryller Skovvegetationen; talrige Aüler, hvor de fleste Kornsorter trods den betydelige Højde trives godt. De graabrune Skrænter og de for Vinden udsatte Bjærgrygge er næsten nøgne eller sparsomt bevoksede med Græs og enkelte Smaabuske.

Fra Terrasserne ved Direktørboligen var der en henrivende Udsigt, haade nedad i de grønne Dal-Skove,

Kobbermine-Skakten ved Sadon.

hvori Aülerne kigede frem med deres schweitzeragtige Huse imellem Løvet og opad til en Afveksling af brune Terrasser, hvor hvide tiltraadte Stier fra Aúl til Aúl tegnede sig grelt op til Skovene højere oppe i Dalfor-dybningerne, hvis løvrige Træer herfra set syntes at vokse op af de bagved liggende Snemasser.

Alt saa idyllisk, fredeligt og roligt ud i Sadondalen, men Direktørens Bolig saa indvendig ud som et Hus, der laa midt i en Revolution. Alle Vinduer var forsynede med Jærnstænger paa Kryds og tværs, saa det lignede et Fængsel. Dørene var dobbelte, beklædte med Jærnblik og kunde barrikaderes indvendig fra, og rundt om i alle Vindueskarmene laa Revolvere ordnede paa Række imellem talrige Mineralier og Metalklumper. Rundt om paa Væggene hang Geværer af alle Arter; det hele saa krigersk ud. Direktøren fortalte os, at hans Hus og Folk et Par Gange havde været udsatte for alvorligere Angreb fra de Indfødtes Side, og under

saadanne Forhold var alle belavede paa at flygte ind i Direktørboligen; herfra havde dog enkelte Skud ret hurtig forjaget dem. Grunden til disse Skærmydsler er flere, dels kan Osseterne, der her er Muhamedanere, ikke lide Evropæerne, dels er de misundelige over, at de ikke selv driver Minerne, hertil kommer de almindelige Røverilyster samt ogsaa Overtroen, der, naar et eller andet Ondt hænder en Aul, sætter Skylden herfor paa Evropæerne.

Trods den forcerede Tur havde jeg faaet Lejlighed til at se og tale med adskillige Osseter. Som jeg før har bemærket er de alle ret smaa Folk og adskiller sig i den Henseende stærkt fra de øvrige Kaukasiere, de bliver sjældn over 5¹/₄ Fod. De har en ret bred Legemsbygning og var smidige og elastiske. Ansigterne var ovale med udprægede iranske Træk, deres Haarfarve var oftest blond eller rødlig, og kun et Par mørkhaarede Kvinder saa jeg. Smukke kunde man ikke kalde Mændene; derimod saa jeg flere særdeles smukke Kvinder. Osseterne beskæftiger sig i det hele udelukkende med Agerbrug og Kvægavl, og i de seneste Tider er en Del optagne i de i Drift værende belgiske Miner. I tidligere Tider var de alle Parsere af Religion, nu næsten alle Muhamedanere, en Del er russisk katolske, og tidligere har en stor Del af dem været omvendte til Kristendommen af Georgierne, hvad Indskrifter paa ossetisk og georgisk paa gamle Kirker endnu viser.

Kristendommen har imidlertid aldrig slaaet dybe Rødder iblandt dem, men har sat sine Spor i forskellige Ceremonier; saaledes faster de tre Gange om Ugen, slagter Paaskelam og Faar paa den hellige Georgs Dag. Endvidere opretholdes endnu mange gammeliranske Skikke, saaledes Køb af Hustruen, der mindst betales med 18 Køer eller en lignende Værdi, højst 8 Gange 18 Køer. Ved Dødsfald hylér Kvinderne lydeligt, river sig i Haaret, medens Mændene pisker sig og tilføjer sig Saar med Knive. Blodhævn hersker endnu imellem dem, men undertrykkes af Russerne. Et Mord kan dog i Almindelighed sones med Bøder, og her finder vi atter Tallet 18 flere eller færre Gange, eftersom den myrdede staar paa et højere eller lavere Trin. Deres Sprog er nu bevist at være af iransk Afstamning og ligger imellem Armenisk og Nypersisk med Bestanddele af Huzværesh og Pârsi.

Den belgiske Direktør, der havde levet her i nogle Aar og tillige opholdt sig andre Steder i Kaukasus, var meget meddelsom og fortalte mangt og meget om Osseternes Liv og Færden, som det her vilde føre for vidt at referere. Natten tilbragte vi i al Ro, og næste Formiddag kørte vi afsted nedad, naaede om Eftermiddagen Alagir, skiftede Heste her, og ankom til Darkok saa betids, at vi med Aftentoget atter kunde gaa til Vladikaukas.

Billederne er efter Fotografier tagne af Forf.

De vigtigste af danske i arktiske Egne udførte Rejser og Forskninger.

Af Oberst Emil Madsen.

(Sluttet.)

I 1872—1874 havde en østerrigsk ungarsk Ekspedition opdaget Franz Josephs Land. I 1875 og 1876 havde Nordenskiöld gjort Rejser langs Asiens Nordkyst til Jenisseis Munding, og dette havde vakt Forhaabninger om en brugelig, om end besværlig Handelsvej fra Evropa til sidst nævnte Sted. Derpaa foretog Nordenskiöld i Aarene 1878—80 sin berømte Rejse rundt om Asien¹⁾, paa hvilken han som den første omsejlede Asiens nordligste Punkt Kap Tjeljuskin, og Isen først

viste sig hindrende Øst for samme. Der udgik under Paavirkning heraf saa en dansk Ekspedition, der skulde søge at komme frem et Stykke af samme Vej, og saa muligt videre nordpaa, men for hvilken det dog ikke lykkedes. Den lededes af daværende Premierløjtnant, nu Kommandør og Jagtkaptajn A. P. Hovgaard, der havde ledsaget Nordenskiöld paa hans Rejse omkring Asien, og bekostedes af nu afdøde Etatsraad Gamél, efter hvis forlængst afdøde Moder Skibet, der førte Ekspeditionen, fik Navnet Dijnphna, og hele Ekspeditionen ofte kaldtes Dijnphna-Ekspeditionen. Som Hovgaards Led-sagere maa nævnes Kaptajn af Marinen N. Th. Olsen

¹⁾ Nordenskiöld, Vegas Rejse omkring Asia og Europa. Kristiania 1881.